

Utbildning

Sven Håkansson, 0456-82 21 91
sven.hakansson@bromolla.se

REMISSVAR

Datum
2021-09-17

Referens
2021/556

Ert datum
2021-10-07

Er referens
U2021/03373

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar - Remisspromemorian Professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare

Bromölla kommun delar uppfattningen att behovet av att stärka skolprofessionerna, vidareutveckla kunskapen och kompetensen i yrket är stort samt att det är av avgörande betydelse att öka skolprofessionernas attraktionskraft. Vidare anser Bromölla kommun att det är av vikt att det finns såväl ramar som riktlinjer och förutsättningar som kan bidra till att stärka kompetensen och likvärdigheten inom skolväsendet.

Bromölla kommun bedömer dock att förslaget innebär att huvudman och rektor i delar får en begränsning i inflytandet över medarbetarens kompetensutveckling. Rektors möjlighet att organisera för skolutveckling och styra del av lärares fortbildning för att gynna breda skolutvecklingsprocesser är strategiskt viktigt. Ska rektor ta ansvar för sin enhet måste rektor ha mandat att styra kompetensutvecklingen utifrån enhetens behov och det systematiska kvalitetsarbetet. Det samma gäller på huvudmannanivå.

Vidare bedömer Bromölla kommun det som anmärkningsvärt att för att bli särskilt meriterad förskollärare eller lärare ställs inga krav på pedagogisk skicklighet. Det vill säga du kan bli särskilt meriterad lärare utan att först bli meriterad lärare.

Bromölla kommun anser det positivt att kompetensutveckling kopplas ihop med karriärvägar. Det är också positivt med enhetlig dokumentation av kompetensutveckling.

Bromölla kommun uppfattar inte det som tydligt hur kompetensprogrammet ska svara mot varken förskolans, fritidshemmets eller rektors behov. Det framgår inte heller om en meriterad förskollärare eller lärare i fritidshem kommer att kunna ta del av en karriärtjänst med stöd av statsbidrag för förstelärare i förskolan eller fritidshemmet. Det framkommer inte heller hur

---

Bromölla kommun

Postadress
Utbildning
Box 18
295 21 Bromölla

Besöksadress
Storgatan 43
Bromölla

Telefon 0456-82 20 00 vx
Fax 0456-82 22 00
E-post kommunstyrelsen@bromolla.se
Webbplats www.bromolla.se

Orgnr 212000-0894

utrymme till kompetensutveckling ska möjliggöras inom förskola och fritidshem som har en annan förläggning av undervisningstid än skolan samt även ett omsorgsuppdrag och därmed ett mer begränsat utrymme för kompetensutveckling. Att möjliggöra detta utrymme inom ramen för huvudmannens utökade skyldigheter bedöms medföra ökade kostnader och skapa såväl organisatoriska som administrativa utmaningar, speciellt för små kommuner.

Bromölla kommun menar att behovet av kompetensutveckling för rektorer kan behöva utredas vidare. Rektors professionsutveckling är avgörande för att lärarnas kompetensutveckling ska ge önskad effekt på barn och elevers lärande då det är rektor som genom sin organisation och ledarskap skapar förutsättningar för att omsätta nya kunskaper i praktisk undervisning

6.1 Staten ska ha ett tydligare ansvar för rektorers, lärares och förskollärares professionsutveckling

Förslag: Det ska i skollagen slås fast att det inom skolväsendet ska finnas ett nationellt professionsprogram. Programmet ska innehålla dels en nationell struktur för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare, dels ett nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare och legitimerade förskollärare. Det nationella meriteringssystemet ska innehålla två meriteringsnivåer: meriterad lärare eller förskollärare och särskilt meriterad lärare eller förskollärare. Nivån särskilt meriterad ska bland annat förutsätta forskarutbildning. Huvudmannens befintliga skyldighet att ge personalen möjligheter till kompetensutveckling ska kompletteras med en skyldighet att se till att legitimerade lärare och förskollärare ska ges möjlighet att delta kompetensutveckling som kan ligga till grund för beslut om meriteringsnivån meriterad. Professionsprogrammet ska utvärderas.

Bromölla kommun anser att: Huvudmannens utökade skyldighet gällande kompetensutveckling inom det nationella professionsprogrammet behöver utredas vidare.

Det är i förslaget oklart om det yttersta tolkningsföreträdet kring behoven av kompetensutveckling ligger hos den enskilde läraren, hos rektor eller hos huvudmannen. Är det elevernas resultat, skolans utmaningar, rektor eller läraren själv som avgör behovet av kompetensutveckling? Hur många ska det möjliggöras för åt gången? Ska alla lärare få möjlighet att ta del av det samtidigt? Kommer det krävas nedsättning i tjänst för deltagande och i så fall med vilken finansiering?

För en liten kommun kan utmaningarna bli stora om intresset för att bli t ex meriterad finns hos en stor andel av lärarna samtidigt som karriärvägarna är få. Detta kan leda till ökad rörlighet bland lärare och förskollärare och därmed minskad kontinuitet för barn och elever. Det kan också bli stora organisatoriska utmaningar om många lärare vill fortbilda sig samtidigt.

Professionsprogrammet bedöms möta små kommuners behov av att ge lärare möjlighet till kompetensutveckling och därmed bidra till öka likvärdighet i möjligheterna nationellt sett vilket Bromölla kommun ser som en vinst.

Ett stort ansvar kommer vila på rektor för att kunna identifiera behov av fortbildning och erbjuda relevant fortbildning samt organisera så att fortbildningen leder till ökad kvalitet i undervisningen. Detta bör tas i beaktande gällande fortbildning för rektorer och kanske även i befattningsutbildningen.

Behoven av fortbildning bör rimligen identifieras i det systematiska kvalitetsarbetet. Här förbiser man de utmaningar som idag finns i det systematiska kvalitetsarbetet på många skolor. Det finns alltså en risk i att behov identifieras på bristfälliga underlag vilket riskerar att undergräva den effekt kompetensutveckling kan få på barn och elevers lärande.

6.2 Den nationella strukturen för kompetensutveckling ska innehålla olika insatser med olika syften.

Förslag: En nationell struktur för kompetensutveckling ska innehålla olika insatser med olika syften. Utöver ett nytt kompetensutvecklingsutbud kan flera insatser som redan erbjuds ingå.

Föreskrifter om vilka kompetensutvecklingsinsatser som ska ingå i det nationella professionsprogrammet ska tas in i en ny förordning om nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare samt i myndighetsföreskrifter.

Bromölla kommun anser att: Det är mycket viktigt att den kompetensutveckling som huvudmannen åläggs erbjuda innehåller utbildningar av olika karaktär där även praktiktäna kompetensutveckling och kollegiala utbildningsprocesser ingår.

Bromölla kommun ställer sig också positiv till att professionsprogrammet innehåller en rekryteringsutbildning för lärare och förskollärare som vill förbereda sig för rektorsuppdraget.

En utmaning ligger i vem som ska avgöra fördelningen mellan kompetensutveckling inom professionsprogrammet i relation till andra, mer av skolan eller huvudmannen styrda utbildningar.

6.3 Det nationella meriteringssystemet ska innehålla två meriteringsnivåer för legitimerade lärare respektive förskollärare

Förslag: För att legitimerade lärare och förskollärare ska uppnå de två meriteringsnivåerna, meriterad och särskilt meriterad, inom det nationella meriteringssystemet ska såväl mer formella villkor vara uppfyllda som villkor om förmåga till undervisning av viss kvalitet.

Villkoren för meriteringsnivån **meriterad** ska vara att den legitimerade läraren eller förskolläraren ska ha:

- minst åtta års erfarenhet av undervisning i skolväsendet eller fyra års erfarenhet av undervisning i skolor med särskilt svåra förutsättningar
- förmåga till undervisning av hög kvalitet, genomfört viss kompetensutveckling inom ramen för det nationella professionsprogrammet för lärare och förskollärare

- haft ansvar för någon särskilt kvalificerad arbetsuppgift eller genomgått kompetensutveckling särskilt avsedd för en sådan arbetsuppgift.

Villkoren för meriteringsnivån **särskilt meriterad** ska vara att den legitimerade läraren eller förskolläraren ska:

- ha avlagt en licentiat- eller doktorexamen
- under minst fyra års tjänstgöring som lärare eller förskollärare inom skolväsendet ha visat pedagogisk skicklighet eller har undervisat på universitet eller högskola

De två meriteringsnivåerna regleras i skollagen. Där ska också anges att dessa benämningar i skolväsendet bara ska få användas av den som har fått beslut om sådan meriteringsnivå.

Bromölla kommun anser att: Meriteringssystemet är i sin helhet positivt. Det är önskvärt att komma till rätta med de brister som finns i dagens förstelärarsystem och bra att denna roll tydligt kopplas till formella, statligt styrda kriterier. Det finns dock en risk i att kravet på 8 års undervisning skapar hierarkier på skolor och förskolor som gör att kompetensen hos skickliga lärares med kortare undervisningstid än 8 år inte fullt ut kommer till sin rätt. Det finns också en risk att det inte blir lika attraktivt för andra yrkesgrupper att mitt i livet omskola sig till lärare då vägen till en karriärtjänst bedöms allt för lång för den enskilde. Bromölla kommun anser därför att kraven på 8 års undervisning bör sänkas.

Vidare menar Bromölla kommun att förslaget att kunna ansöka om meritering efter 4 år om man arbetar på en skola med särskilt svåra förutsättningar bör utredas vidare. Det kan finnas en risk i att detta urholkar begreppet undervisningsskicklighet och riskerar att öka omsättningen på personal på dessa skolor på så sätt att man är där för att få sin meritering tidigare och sedan slutar man. Bromölla kommun har också erfarenhet av utmaningar kopplat till identifieringen av skolor med särskilt svåra förutsättningar på så sätt att dessa kan förändras över korta tidsspann. En annan invändning är att om man uppfyller nationellt ställda kriterier på undervisningsskicklighet på en skola med svåra förutsättningar visar detta att kriterierna kan nås redan efter 4 år och då förefaller det orimligt att andra lärare ska vänta i 8 år.

Till villkoret förmåga till undervisning av hög kvalitet hör en rad utmaningar t ex gällande hur man skapar samsyn kring beprövad erfarenhet för att få en likvärdig bedömning nationellt?

Förslagen kring att undervisningsskicklighet ska kunna bedömas i ett system av kollegiala observationer behöver utredas vidare. Vad ska observeras? Vem ska observera? Observation är en vetenskaplig metod som få är tränade i och utfallet är helt beroende av den observerandes kompetens att urskilja aspekter i undervisningen. Det riskerar att bli stora brister i likvärdigheten om undervisningsskickligheten ska bedömas i kollegiala observationer. Det är också en stor organisatorisk apparat kring att olika huvudmäns lärare ska observera varandra och det är kopplat till betydande kostnader för huvudmannen. Vem ska kvalitetssäkra dessa observationer? Faller det på t ex skolverket eller huvudmännen själva. Små kommuner har en mycket liten central bemanning, ibland bara en handfull personer. Det är en betydande

kostnadsökning på förvaltningsnivå som krävs för att säkerställa kvalitet och likvärdighet i detta då en liten kommun ofta helt saknar organisation för detta i dagsläget. Till detta kommer, precis som skrivs, att det finns stora skillnader mellan hur skicklighet manifesteras i olika årskurser, förskola, ämnen osv.

Förslaget att särskilt kvalificerade arbetsuppgifter ska vara en grund för att bli meriterad är vanskligt. Huruvida man är arbetslagsledare eller ej säger ingenting om undervisningsskickligheten. Denna typ av funktion är på många skolor kopplad till rent praktiska göromål snarare än undervisning.

6.4 Karriärstegsreformen kopplas till det nationella meriteringssystemets meriteringsnivåer

Förslag: Karriärstegsreformen ska kopplas till det nationella meriteringssystemet så att endast en meriterad lärare kan utses till förstelärare och endast en särskilt meriterad lärare kan utses till lektor med stöd av statsbidrag enligt förordningen om statsbidrag till huvudmän som inrättar karriärsteg för lärare.

De nya bestämmelserna om krav på viss meriteringsnivå för att kunna utses till förstelärare eller lektor med stöd av statsbidrag ska tillämpas först den 1 juli 2028, dvs. fem år från det att det nationella meriteringssystemet har trätt i kraft och börjat tillämpas. Det ska införas övergångsbestämmelser som innebär att äldre föreskrifter gäller för beslut om inrättande av karriärsteg som fattas av en huvudman t.o.m. 30 juni 2028.

Förstelärare och lektorer utsedda fram t.o.m. 30 juni 2028 har därmed möjlighet att kvarstå som förstelärare eller lektor hos samma huvudman utan att genomgå meriteringsprocessen.

Bromölla anser att: Det är positivt att karriärstegsreformen kopplas till ett nationellt meriteringssystem och att övergångsbestämmelserna bedöms fungera.

Dock kan det finnas utmaningar i att en meriterad lärare inte per automatik får någon förstelärartjänst eller löneförhöjning. Detta gör att incitamenten för att bli meriterad är svaga alternativt kan leda till ökad personalomsättning och därmed sämre kontinuitet för eleverna då meriterade lärare söker sig till andra huvudmän för att få t ex mer lön och mandat.

6.5 Skolverket ska vara den myndighet som ansvarar för det nationella professionsprogrammet

Förslag: Skolverket ska vara den myndighet som har det övergripande ansvaret för det nationella professionsprogrammet. Det ska regleras i skollagen att det är Skolverket som efter ansökan ska pröva frågan om en legitimerad lärare eller legitimerad förskollärare uppfyller villkoren för meriteringsnivån meriterad eller särskilt meriterad. Det ska tas in en upplysningsbestämmelse i skollagen om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av den s.k. restkompetensen kan meddela ytterligare föreskrifter om meriteringsförfarandet. I den nya förordningen om nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare ska Skolverket bemyndigas att meddela ytterligare föreskrifter

om kompetensutveckling inom professionsprogrammet, de villkor som ska vara uppfyllda för respektive meriteringsnivå och om meriteringsförfarandet.

Bromölla kommun anser att: Förslaget att Skolverket ska vara den myndighet som har det övergripande ansvaret för det nationella professionsprogrammet är positivt.

Då det är rektor som ansvarar för sin enhets utveckling och resultat är det av vikt att inte minska rektors möjligheter att ta det övergripande ansvaret för enheten. Val av kompetensutveckling är viktiga inslag för huvudman och rektor för att säkra utvecklingen av kvalitén i undervisningen.

6.6 Ett råd för professionerna i skolväsendet ska inrättas för att säkerställa professionernas inflytande

Förslag: Inom Skolverket ska det finnas ett särskilt organ med rådgivande funktion, benämnt Rådet för professioner i skolväsendet. Rådet, vars ledamöter ska utses av regeringen, ska bistå Skolverket i arbetet med att ansvara för det nationella professionsprogrammet.

Rådet ska bestå av tretton ledamöter varav sju ledamöter ska företräda lärarna, förskollärarna och rektorerna, tre ledamöter ska företräda huvudmännen, två ledamöter ska företräda universitet och högskolor och en ledamot ska företräda Skolverket. Ledamöterna i Rådet för professioner i skolväsendet ska förordnas på viss tid. Ledamöterna som företräder lärarna, förskollärarna och rektorerna utses av regeringen efter hörande av lärares och skolledares fackliga organisationer.

Bromölla kommun anser att: Det är positivt att ett nationellt råd för professioner i skolväsendet inrättas med avsikt att säkerställa professionernas inflytande. I delar behöver förslaget utredas vidare då det i förslaget inte framgår hur kopplingen mellan central-, regional- och lokalnivå ska ske. Då uppdraget kommer att vara omfattande är det av vikt att det kopplas på referensgrupper från professionen och huvudmännen samt att arbetet utvärderas.

Även tillsättningen av rådet ledamöter behöver utredas vidare då det kan finnas fler parter som bör höras än lärares och skolledares fackliga organisationer.

De nya formuleringarna i skollagen lägger ett utökat ansvar på huvudmannen, något som ej står i paritet med det inflytande som de tre platserna i rådet ger.

6.7 Rådet för professioner i skolväsendet ska identifiera behov av kompetensutveckling och vara rådgivande till Skolverket

Förslag: Rådet för professioner i skolväsendet ska bistå Skolverket genom att:

- identifiera yrkeskompetenser som kännetecknar särskilt yrkesskickliga lärare, förskollärare och rektorer

- identifiera kompetensutveckling som syftar till att utveckla sådana yrkeskompetenser
- särskilt identifiera dels sådan kompetensutveckling som ska erbjudas inom ramen för det nationella professionsprogrammet, dels sådan som ska ingå i villkor för att få beslut om meriteringsnivån meriterad.

Rådet för professioner i skolväsendet ska även bistå Skolverket genom att:

- följa upp nyttjandet och kvaliteten i professionsprogrammets samlade utbud av kompetensutveckling,
- vara rådgivande i frågor som rör hur olika typer av kompetensutveckling kan utformas och hur skolhuvudmännen på bästa sätt kan möjliggöra lärares, förskollärares och rektors deltagande i yrkesutvecklande kompetensutveckling, och
- vara rådgivande i frågor som rör möjligheten att främja att fler lärare, förskollärare och rektorer når behörighet för en forskarutbildning.

Skolverket kan även i andra frågor vända sig till Rådet för professioner i skolväsendet för att få stöd för sina beslut.

Bromölla kommun bedömer att: Det är positivt att Rådet för professioner i skolväsendet ska bistå Skolverket och säkerställa professionernas inflytande. Det nationella rådets uppdrag bedöms omfattande och det är av vikt att såväl Skolverket som Rådet för professioner i skolväsendet kontinuerligt såväl beaktar som säkerställer behov samt är lyhörda för synpunkter från huvudmännen. Det är också en sak att möjliggöra kompetensutveckling och följa upp nyttjande och kvalitet i denna. Det är en helt annan sak att följa upp vilken förbättring av undervisningskvaliteten för barn och elever som denna kompetensutveckling leder till. Denna fråga bör utredas vidare.

6.8 Rådet för professioner i skolväsendet ska bistå Skolverket i arbetet med meriteringssystemet

Förslag: Rådet för professioner i skolväsendet ska bistå Skolverket i arbetet med:

- att ta fram konkreta kriterier för villkoren för meriteringsnivåerna i meriteringssystemet
- hur meriteringsprocessen bäst bör organiseras.

Rådet för professioner i skolväsendet ska undersöka om, och i så fall på vilket sätt, meriteringssystemet kan eller bör utvecklas samt om rådet finner det lämpligt, lämna sådana förslag. I Skolverkets redovisning av arbetet med professionsprogrammet till regeringen ska sådana förslag på utveckling av programmet från rådet som kräver regerings- eller riksdagsbeslut framgå samt myndighetens bedömning av dessa förslag utifrån myndighetens uppdrag i relevanta delar.

Bromölla kommun anser att: Det är positivt att Rådet för professioner i skolväsendet ska bistå Skolverket och säkerställa professionernas inflytande. Bromölla kommun anser att Rådet för professioner i skolväsendet, vid behov, kompletteras av andra typer av remissinstanser vid större beslut.

6.9 Ansökan om meritering ska vara avgiftsbelagd och beslut om meriteringsnivå ska vara möjligt att överklaga

Förslag: Det ska tas ut en avgift i samband med en ansökan om meriteringsnivå. Ett beslut om avslag på en ansökan om meriteringsnivå ska kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Om en lärare eller förskollärare får sin legitimation återkallad ska beslutet om meriteringsnivå upphöra att gälla när beslutet om återkallelse av legitimationen har fått laga kraft.

Bromölla kommun anser att: Det är rimligt att ansökan om meritering är avgiftsbelagd.

Slutligen föreslås

7.0 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Såväl ändringarna i skollagen om nationella professionsprogram som den nya förordningen om nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare ska träda i kraft den 1 juli 2023.

Bromölla kommun anser att: Förslaget om ikraftträdandet av det nationella professionsprogrammet för rektorer, lärare och förskollärare per 1 juli 2023 innebär utmaningar då förslaget i delar kan behövas utredas ytterligare.

Tillsättningsprocessen och uppdragsstart för Rådet för professioner i skolväsendet behöver påbörjas innan 1 juli 2023 då rådet ska bistå Skolverket med såväl form som innehåll på professionsprogrammet samt arbeta med meriteringssystemet. Uppdraget bedöms som omfattande.

Sven Håkansson
Verksamhetschef Utbildning